

Az iskola humanizálása

Az európai országok oktatási minisztereinek 4. konferenciája (1988 szeptemberében) – többek között – a következő ajánlást fogalmazta meg a tagországok számára. „Javasolják az oktatásfejlesztés elsődleges céljaként olyan nevelési szellem terjesztését, amely ösztönözné az oktatás humanista, kulturális és nemzetközi dimenziójának felismeréséből következő értékek, gondolkodás- és viselkedésmód iránti fogékonyságot.”

Az ajánlásban megfogalmazott „nevelési szellem” megvalósulásának egyik feltétele egy többpólusú pedagógiai érték- és legitimizációs mező kialakulása és a pluralista nevelés-oktatásügy jellegzetes elemeinek a politikai, jogi, irányítási, fenntartói szinteken, szférákban való kiépülése. A pluralizmus a tudományos-szakmai szférában is feltételezi az egymástól értékírnyultságban, koncepcionálisan is eltérő pedagógiai-elméleti és programfejlesztési, innovációs irányzatok, műhelyek működését, olyan műhelyeket, amelyek keretében nemcsak konkrét szakmai alternatívák, hanem minőségileg eltérő iskolakoncepciók, helyi nevelési rendszerek is kimunkálódhatnak, illetve fejlesztési bázisra találhatnak.

Az OPI, majd az OKI keretében működő Iskolafejlesztési Központ, illetve mögöttellette álló Iskolafejlesztési Alapítvány által, illetve támogatásával folyó kutatásokat és fejlesztéseket már korábban is az a felfogás hatotta át, amely a hazai pedagógiai innovációt az európai, az egyetemes értékekkel kívánja összekapcsolni, s amely a hazai fejlesztések, a nemzetközi pedagógiai alternatívák felkutatásával, megismertetésével, adaptálásával is gazdagítani akarja a hazai gyakorlati és elméleti pedagógiát.*

A központ keretében a pluralista szerkezet, gyakorlat és pedagógiai szemlélet kialakítására irányuló sokféle törekvést kísérli meg integrálni, elméleti, elméleti-összehasonlító és empirikus vizsgálatokkal alátámasztani az a kutatás, amelyet témavezetői irányításommal „Az iskola humanizálása” elnevezés alatt 1991-ben az OTKA támogatásával indítottunk, és amely ez évben kerül lezárásra (de nem befejezésre).

A kutatás központjában az iskola humanizálása magyarországi lehetőségeinek vizsgálata áll, és végső soron egyetlen kérdésre keresi a választ: *Hogyan és milyen pedagógiai irányzatokban és iskolafejlesztési törekvésekben, pedagógiai „mozgalmakban” manifesztálódott és manifesztálódhat ez az „új nevelési szellem” külföldön és hazánkban?*

A fenti kérdés megválaszolása a következő kutatási feladatokat exponálta számunkra:

Az *elméleti-összehasonlító* kutatási feladatok közé tartozik a főbb neveléseméleti rendszerek elemzése, érték- és célelméleti kritikái vizsgálata. Ebben a kontextusban került feldolgozásra – többek között – a *liberalizmus és az alternatív pedagógiai törekvések viszonyának kérdése*.

* A folyóirat következő lapjain – a teljesség igénye nélkül – az Iskolafejlesztési Alapítvány projektjeivel ismerkedhet az olvasó. Válogatásunk tükrözi a fejlesztési-szakértői vállalkozások tartalmi színességét, az adaptációhoz, külföldi forrásokhoz és hazai eredetűhöz fűződő viszonyukat, nemkülönben az IFA munkatársainak sokszínű érdeklődését, a teammunka és az „önkifejlesztés” ötvözetére irányuló törekvést mint az IFA műhelyének sajátosságát.

E feladatrendszerben különös hangsúlyt kapott, kap az euro-amerikai pedagógiában ma fellelhető humanizáló irányzatok, törekvések, módszerek és eljárások feltérképezése, bemutatása és – a rendelkezésünkre álló eszközökkel – terjesztése. Ezt a feladatot szolgálták – más források felhasználásával és más projektekkel kooperációban elkészített és kiadott – azon tanulmányok, kötetek, amelyek a *Projekt-módszer*, a *Jena-Plan*, a *Waldorf-pedagógia*, az *együttnevelés*, a *komprehenzív iskola*, az *Erdei iskola*, a *kooperatív technikák*, a *konfliktuspedagógia*, a *művészetpedagógiai projektek*, az *osztályfőnöki tevékenységpedagógiája*, a *Freinet-pedagógia*, az *óvodaiskola*, az *iskolai kezdő szakaszpedagógiája*, az *óvodapedagógiai programok hazai adaptációját*, illetve a hazai fejlesztés eredményeinek megismertetését célozták.

Az *iskola humanizálásának feltételrendszerét*, az ún. peremfeltételeket vizsgálva a jogi aspektust, az irányítás kérdéseit, a szervezeti-személyi problémákat, a szakmai kompetencia és a finanszírozás dimenzióit kíséreltük meg különböző mélységig és különböző eszközökkel megközelíteni. E feladatsor keretébe illeszkedett az *iskola humanizálása és a gyermeki jogok közötti összefüggések*, a *tartalmi szabályozás kérdéseinek*, az *iskola mint szervezet működésének és irányításának* elemzése és vizsgálata.

Bár a kutatási programban a feltételek közé sorolódott, de a munka során külön programként manifesztálódott a *pedagógusképzés és -továbbképzés* alternatív lehetőségeinek problematikája. A kutatás egyfelől „esernyőt” igyekezett biztosítani a munkatársak ilyen irányú kutatásainak, fejlesztéseinek, másfelől a kutatás keretében megkíséreltük, megkíséreljük az egyes szálak összevarrását. A munka során készült elméleti megközelítésű, koncepciókat, programtervezeteket kidolgozó tanulmányok mellett – felhasználva a PSZM nem jelentős, de mégis segítő támogatását is – a tanárképzésben és -továbbképzésben hasznosítható *szöveggyűjteményeket*, *tematikákat* is kimunkáltunk.

MIHÁLY OTTÓ

Waldorf-óvodák, Waldorf-iskolák – a Waldorf-pedagógia honosítása Magyarországon

A Waldorf-pedagógia ma – különösen a hatvanas években bekövetkezett Waldorf-robbanás óta – talán a legelterjedtebb alternatív vagy reformpedagógiai rendszerek, illetve, mint maguk nevezik magukat, szabad iskolák egyike földkerekségszerte. Általában igen nagy – sokszor ezernél is több gyereket befogadó, de jól tagolt – intézményrendszereinek száma ma a világon meghaladja a hatszázat – s akkor még a waldorfianus gyógypedagógiai intézményhálózatokról és a pedagógusképzés intézményeiről nem is beszéltünk.

Az első Waldorf-iskola – a stuttgarti, a Waldorf-Astoria cigarettagyár munkásainak gyermekei s más érdeklődők számára 1919-ben megnyitott, uhlandschöhei alma mater – 1919 szeptemberében kezdte meg működését nyolc osztállyal. Magyarországon 1926-ban nyílt meg az első Waldorf-iskola, Nagy Emilné dr. Göllner Mária szervezésében, a Nagy család kis-svábhegyi villájában. Két tannyelvű iskola volt, magyar és német tanárokkal és 1933-ig állt fenn, amikor Hitler hatalomra jutása után, a német állampolgároknak haza kellett térniök, Göllner Mária megbetegedett, s a gazdasági ügyintézésben zavarok merültek fel.

A II. világháborút követően Göllner Mária tanítványai, dr. Szilágyi Jenőné és Török Sándor körül gyűltek össze fiatal emberek, akik a steineri életművel – az antropozófia ismeretelméleti tanításával, praxisával s ezen túlmenően a Waldorf-pedagógia alapelemeivel is – megismerkedtek. 1956 után Török Sándort – a neves színpadi szerzőt, író és szerkesztőt, a magyar Rádió egykori főmunkatársát, akit 1948-ban távolítottak el az intéz-